

Düğünlerde İsrâf Yasaktır Kanunu Men İ İsrâfat Kanunu

– Sami Biber · 24 Nisan 2019

“DÜĞÜNLERDE İSRAF YASAKTIR” KANUNU (MEN-İ İSRAFAT KANUNU)

TBMM 23 Nisan 1920 de açıldıktan sonra tabii ki ülke yararına olan kanunları da bir bir çıkarmaya başlamıştı. İşte bu kanunlardan biri de 25 Kasım 1920 de yani TBMM nin açılışından yedi ay sonra çıkarılmış olan “MEN-İ İSRAFAT KANUNU” İdi.

Men-i İsrâfat aslında “Savurganlığın yasaklanması” anlamına gelir. O bakımdan da genel olarak tasarruf tedbirleri olduğu düşünülebilir ama öyle değildir. Çünkü bu kanun özel olarak düğünlerde ve düğün ile ilgili diğer adetlerde (Nişan, söz, kına, sünnet düğünü, çeşitli sebeplerle yapılan eğlenceler, yemekli davetler vb..) yapılan aşırı israfı önlemeye yöneliktir.

1920 Yılı bilindiği gibi Türkiye'nin bir ölüm kalım mücadelesi için canla başla hazırlıklar yaptığı bir dönemdir. Bu yılda henüz Batı Cephesinde Yunanlılarla savaş başlamamış olsa da Güneyde Fransız ve Ermenilerle, Doğuda ise Ermenilerle kıyasıya bir mücadele yapılmakta, bu arada çıkan daha pek çok iç isyanla mücadele edilmektedir.

İşte böyle bir ortamda 25 Kasım 1920 de TBMM, 102. İçtimasının (Birleşim) Birinci celsesini (oturum) Başlatır. Meclis Genel Kurulu'nda Trabzon Mebusu Hüsrev Bey'in takrir (önergesi) ve Karesi (Balıkesir) Mebusu Hasan Basri Bey ve arkadaşlarının önergeyle aynı konulu “Teklifi kanunisi (Kanun teklifi) ile ilgili görüşmelerin son günü... Teklif kabul edilirse, 7 ay içinde TBMM'de yasalaşan 55. Kanun olacak; adı “Düğünlerde men'i israfat” yani düğünlerde israfın yasaklanması...

Hüsrev Bey önergesinin gerekçesini aylar önce TBMM kürsüsünde şöyle dile getirmişti:

“..Köylümüz düğün yüzünden pek perişan oluyor. Saadet ocağı, diye kurulan aile düğün israfı yüzünden borç içinde kalıyor. Köylüler hükümetten bu israfın önüne geçecek önlemler bekliyor. Mesela: Kına gecesi, içkili çalgılı davetler, cihaz(Çeyiz) asmak, teşhir etmek, düğün bohçaları, hediye takdimi, cihaz tedariki için mal ve mülk satmak, araba alayları gibi masrafların men-i, fukaranın rencide olmaması için hali olanlara bile müsaade edilmemesi, nikahın bir zarurieti mihrin, karşısında erkeğin eşini boşayamayacak kadar yüksek, fahiş olmasına şeran (şeriat bakımından) mesağ (cevaz) verilmemesi için icabına tevessül olunmasını teklif ederim.

O gün Genel kurula ilgi büyük, çünkü kanun teklifinin tartışmalı “3. Madde”si oylanacak; İslam Hukuku'nun evlilikle ilgili en önemli uygulamalarından “Mihri Muaccel” maddeyle sınırlandırılmak isteniyor. Madde şu: “Mihri muaccel (evlilik akdi öncesinde erkeğin kadına vermesi gereken bedel) beş

bin kuruşu tecavüz etmeyecektir.” Yani, mihir bedeli beş bin kuruşu geçemez.

Teklifi destekleyenlerden Siirt Mebusu Sabri Bey diyor ki:

“ Evlilik öncesi verilmesi gereken mihrin bedelini sınırlayalım, erkeğin ölümü halinde varislerinin, boşanma halide ise bizzat kendisinin kadına vermesi gereken bedele (mihri müeccel) ise karışmayalım.”

Karesi Mebusu Vehbi bey ise aleyhte söz alıp şöyle diyor:

‘...Mihir meselesi, zevç ile zevce arasında kalacak bir keyfiyet. Gerek mihri müeccel olsun ve gerek mihri muaccel olsun, bunlar evin içinde kalacak masraflardır, zaruridir. Bu madde lüzumsuzdur

Maddeyi savunanlardan Ayıntab (Gaziantep) Mebusu Lami Efendi de konuşuyor:

“Kanunun ruhu bu maddede... Filan eşraf falan eşrafa kızını beş yüz kırmızı liraya vermiş, diye tefahürü (övünme) mucip olur. Fakir ise üç yüz kuruş veremez. Bu suretle tenasül (üreme) gitgide tenakus (azalma) ediyor... Maddenin kabulünü teklif ediyorum”

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi de destekliyor teklifi ve oda şöyle diyor:

“Birçok yerlerde yüksek nikahlar kıyılmak adet ve teamülü var. Zavallı delikanlılarımız ve zavallı kızlarımız evlenemiyor...”

Sonuçta tartışılan 3. Madde reddediliyor(Yani mehir konusu kanunlaştırılmıyor), diğer maddeler kabul ediliyor ve şöyle bir kanun çıkıyor ortaya

DÜĞÜNLERDE MEN-İ İSRAFAT KANUNU

Kanun no: 55

BİRİNCİ MADDE – Düğünlerde alelittlak cihaz teşhiri(alışılageldiği üzere çeyiz teşhiri), cihazın(çeyizin) açıktan nakli, erkek tarafından iki kattan fazla elbise ihdası, düğün günlerine münhasır olmak üzere bir günden ziyade çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan, çevre merasimi ile ağırlık ve hedaya(hediye) itası ve köçek oynatılması gibi israfat memnudur.(Yasaktır.)

İKİNCİ MADDE – Her livanın(İl ve ilçe arası bir teşkilat) mecalisi umumiyesi (Genelmeclisi) işbu kanun ile kavanini saire (diğer kanunlar) ahkâmına mugayir(hükümlerine aykırı) olmamak şartıyla mahallî ve idarî talimatnameler tanzimine ve gerek ona müstenit tedabirin(Önlemlerin) Hükümet marifetiyle tatbikini takibe mecburdur.

ÜÇÜNCÜ MADDE – İşbu mevat ve talimatnameler hilâfında hareket edenler mahallî belediyelerine ait olmak üzere elliden yüz liraya kadar cezai nakdî ita(Nakit ceza ödeme) veya bir aydan altı aya kadar hapis ile mücazat olunurlar. (Cezalandırılırlar)

DÖRDÜNCÜ MADDE – İşbu mevaddan mütevellit mesail (İş bu maddelerden doğan meseleler) sulh mahkemelerinde rüyet olunur.(Görülür) Bu baptaki hükümler katî ve lâzimülinfazdır. (Bu konudaki hükümler kesin ve infazı gerekli hükümlerdir.)

BEŞİNCİ MADDE – Hitan cemiyetleri için masraf ihtiyariyle düğün yapmak memnudur. (Sünnet törenleri için masraf harcanarak düğün yapmak yasaktır.)

ALTINCI MADDE – İşbu kanun ile menedilen eşya müsadere ve mahallî belediyeleri namına bilmüzayede furuht ve irat kaydedilir. (Bu kanunla yasaklanmış olan eşyaya el konulur ve belediyeler adına bu eşyalar bütçeye gelir olarak kaydedilir.)

YEDİNCİ MADDE – İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'idir.(Kanun, yayın tarihinden itibaren geçerlidir.)

SEKİZİNCİ MADDE – İşbu kanunun icrayi ahkâmına Büyük Millet Meclisi Dahiliye ve Adliye vekilleri memurdur. (Bu kanun hükümlerinin icra edilmesine Büyük Millet Meclisi, İçişleri ve Adalet bakanlıkları memurdur.)

Bu kanun 1966 Yılına kadar yürürlükte kaldı. Zamanın CHP Hükümeti bu kanunun anayasanın ilgili maddelerine aykırılığını gerekçe göstererek iptali yolundaki isteği Anayasa mahkemesince de uygun görüldü ve 20 Eylül 1966 Tarihinde Men-i İsrifat Kanunu yürürlükten kaldırıldı.

Peki yürürlükte olduğu yıllarda uygulanabildi mi?

Kurtuluş Savaşı yıllarında mutlaka uygulanmıştır ama sonrası için hiç sanmıyorum. En azından Rahmetli Dedem ve Rahmetli Babam bu kanunu fena halde deldiler.

1926 Yılında dünyaya gelmiş olan babam, 13- on dört yaşındayken(Takriben 1939-1940 Yılında) rahmetli dedem tarafından 40 Yaşlarında bir kadınla evlendirilmek istenir. Kızın babası ağa, benim dedem de Kars- Kağızman'ın en zengin ağalarından.(Aşiret kafası işte...) Dolayısıyla kızın boynunu, kollarını altınla donatırlar. Rahmetli babam ise müstakbel zevcesiyle asla evlenmek istemediği için kızı kandırır, altınlarının önemli bir bölümünü alıp düğün günü Kağızman'dan kaçar. O altınlarla da askere gidene kadar Kayseri ve Adana'da hayatını sürdürür. Yani Men-i İsrifat Kanunu eğer uygulanabilmiş olsaydı babam Kağızman'dan kaçamaz, mecburen kendisinden 26 yaş büyük bir hatunla evlenmek

zorunda kalırdı...

Sonuç itibariyle pek de bilmediğimiz ama 1966 yılına kadar hayatımızda olan bir kanunumuz varmış bir zamanlar. Bence o kanun derhal tekrar yürürlüğe girmeli ve mutlaka uygulanmalı. Ne dersiniz?